

UDK: 061.7:34:368(4-672EEZ) (497.11)(72)(43): 368.025.6:008.32 : 658.86:
657.372.14:368.022.92: 368.022.54 :347.143:368: 368.811.7: 347.738:342.393:368

Mr Slobodan N. Ilić¹

PRIKAZ SAVETOVANJA

OSIGURANJE NA DVADESET OSMOM SUSRETU UDRUŽENJA PRAVNIKA U PRIVREDI SRBIJE

Udruženje pravnika u privredi Srbije i časopis tog udruženja *Pravo i privreda* organizovali su dvadeset osmi susret pravnika na Zlatiboru od 27. do 29. maja 2019. Osnovna tema susreta bila je – **Privreda i privredna društva** – a referat na tu temu podneo je predsednik Udruženja pravnika u privredi Srbije prof. **dr Mirko Vasiljević**. Svi referati odštampani su u tri toma časopisa *Pravo i privreda* na preko 1.750 stranica. U ovom prikazu najpre su izloženi referati koji neposredno obrađuju teme o pravu osiguranja, a zatim neki od referata koji su obrađivali teme blisko povezane s pravom osiguranja.

1. Referati koji su neposredno obrađivali teme iz prava osiguranja

1.1. Među referatima koji su neposredno tretirali teme iz oblasti prava osiguranja, organizator je čelno mesto poverio referatu iz pera **dr Zorana Radovića** – „Zakonsko regulisanje osiguranja“. U referatu se pošlo od nekoliko konstatacija. Istaknuto je, prvo, da je EU donela veći broj direktiva koje su predvidele zaštitu potrošača. Drugo, da potrošačko pravo postaje nova grana prava s ciljem da zaštiti lica koja se ne mogu smatrati stručnjacima prilikom zaključenja ugovora s profesionalcima. Treće, da se komercijalnim osiguranjem bave društva za osiguranje osnovana u formi akcionarskih društava, a da se nekomercijalnim osiguranjem bave društva za uzajamno osiguranje. Prethodno navedene konstatacije razvijene su u dva odeljka. Predmet prvog odeljka bio je ugovor o osiguranju. U pravnom poslu osiguranja, istakao je referent, zahteva se otvorenost, iskrenost i pouzdanost među strankama, kako kod ugovarača osiguranja, osiguranika, tako i kod osiguravača. Podvukao je da se ne bi moglo zahtevati od osiguravača da izvrši procenu rizika bez informacija koje može da dobije od ugovarača osiguranja. U protivnom, podvučeno je u referatu, ugovarači ne bi bili u ravnopravnom položaju jer samo uzajamno puno poverenje između ugovarača osiguranja, osiguranika i osiguravača omogućava da osiguranje funkcioniše. Predmet izlaganja u drugom odeljku referata bilo je osiguranje potrošača. U tom delu polazne tačke su bile konstatacije da EU još nije dala odgovor na pitanje šta sve obuhvata pojam potrošača, kao i

¹ Član Predsedništva Udruženja pravnika Srbije
I-mejl: slobodanilijic@yahoo.com

da Sud pravde u Luksemburgu smatra da se pojam potrošača odnosi na socijalni poredak, na prevenciju, kao i na zaštitu intelektualne svojine. Uz konstataciju da je u EU donet veći broj direktiva za pojedina područja osiguranja potrošača, pa su po redosledu donošenja citirane direktiva o nepoštenoj trgovačkoj praksi; o nepoštenim ugovornim uslovima u potrošačkim ugovorima; o prinudnim merama u cilju zaštite interesa potrošača; o zaštiti podataka o ličnosti; o zaštiti potrošača; o pranju novca i terorizmu i dr. Ocenjeno je da te direktive predstavljaju zamku za potrošače kada potrošač, u svojstvu ugovarača osiguranja, nenamerno propusti da obavesti osiguravača o materijalnim okolnostima važnim za osiguravača prilikom procene rizika. Bitno je, rezonovao je referent, da buduća rešenja o osiguranju potrošača ne dođu u sukob s nizom drugih instrumenata (napred navedenih direktiva EU). U zaključnim razmatranjima referata predloženo je da se donese poseban zakon o osiguranju potrošača, odnosno da u Građanskom zakoniku RS nema mesta za odredbe o osiguranju potrošača. U vezi s predloženim donošenjem posebnog zakona o osiguranju potrošača sugerisano je da se u taj zakon ugrade i odgovarajuća ograničenja prava osiguravača.

1.2. Prof. dr Nataša Petrović Tomić naslovila je svoj referat kao „Načelo postupanja distributera osiguranja u najboljem interesu potrošača usluga osiguranja (Fiducijarna dužnost distributera)“. Naslov referata inspirisan je nazivom i sadržinom Direktive EU 2016/97 od 20. 1. 2016. o distribuciji osiguranja (dalje u tekstu: Direktiva). Tom Direktivom ustanovljen je sledeći pravni standard – u najboljem interesu potrošača usluga osiguranja. Precizirano je da poslovanje prema najboljem interesu klijenta osiguranja predstavlja načelo, ali i proces (podvučeno u referatu), koji zahteva kontinuirano uvažavanje principa poštenog, korektnog i profesionalnog postupanja. Smatralo se u EU da je slabija strana u ugovorima o osiguranju do donošenja Direktive bila nedovoljna zaštićena, pa je ocenjeno kao neophodno da EU stvori *institucionalnu osnovu za nadzorno telo* (podvučeno u referatu) kako bi ono kontrolisalo da li su distributeri osiguranja prilikom prodaje usluga osiguranja stručno i objektivno predstavili tu uslugu. U referatu je posebno istaknuto da zaštitni standard – postupanje u najboljem interesu – vodi poreklo iz anglosaksonskih država, kao i da prožima pravne odnose za čije je uspostavljanje bitno poverenje. Po mišljenju referenta, Evropska komisija je procenila da je potrebna bolja zaštita potrošača u odnosima s posrednicima, tako da je do propusta zaštite potrošača najčešće dolazilo u predugovornoj fazi, pa je i to uslovalo donošenje Direktive. Među ključne novine koje Direktiva donosi referent je svrstao još i predugovorno informisanje i personalizovano savetovanje – čime se potrošač štiti od ugovora koji ne odgovaraju njegovim potrebama. Dalje, među programirane ciljeve Direktive referat je uvrstio *borbu protiv nepošteno prodaje proizvoda osiguranja* (podvučeno u referatu). U Direktivi je istaknuto da se pod distributerima osiguranja ne podrazumevaju samo osiguravači, nego i posrednici i zastupnici u osiguranju. Podvučeno je da Direktiva obavezuje sve distributere i da *svi predloženi ugovori treba da budu u skladu s potrošačevim potrebama i zahtevima* (podvučeno u referatu). Naglašeno je da svi distributeri imaju obavezu da identifikuju, spreče i obelodanjuju sukob interesa i da mera obelodanjivanja sukoba interesa pojedinog

distributera spada u standard najboljeg interesa klijenta. Poverenje klijenta u distributera osiguranja i način na koji će obavljati poslovanje ključna je pretpostavka zdravog odnosa između distributera i potrošača, navedeno je u referatu. Polazeći od načela – u najboljem interesu potrošača usluga osiguranja – referent je otvorio pitanje: kako će regulatornu i korektivnu ulogu Direktive primeniti domaća sudska praksa i domaći organ za nadzor nad delatnošću osiguranja? Razmatrajući odgovor na ovo pitanje u odnosu na rešenja iz Direktive, u referatu su detaljno analizirane odredbe o posredovanju u osiguranju iz važećeg Zakona o osiguranju (2014), a zatim se u zaključku referentkinja opredelila za donošenje posebnog zakona o distribuciji osiguranja.

1.3. Poslovanje i status društva za osiguranje – „Prenos portfelja osiguranja“ – predstavlja vrlo važnu temu, kojoj je svoj referat posvetio **dr Vladimir Čolović**. Portfelj osiguranja definisan je u referatu kao skup prava i obaveza jednog osiguravača po ugovorima o osiguranju. Iz ugla poslovanja osiguravača, do prenosa portfelja dolazi u četiri situacije, navedeno je u referatu. Prva situacija u kojoj se prenosi portfelj povezana je s bonitetom osiguravača, a sastoji se od utvrđenja broja ugovora o osiguranju koje je zaključio osiguravač. Druga situacija od značaja za prenos portfelja osiguranja zasniva se na razlikovanju ugovora o osiguranju života i ugovora o osiguranju neživota. Treća situacija u kojoj dolazi do prenosa portfelja osiguranja prouzrokovana je statusnim promenama (pripajanje jednog osiguravača drugom i dr.). Četvrta situacija u kojoj se prenosi portfelj nastaje pokretanjem stečajnog postupka do kojeg dolazi usled insolventnosti. U svim tim situacijama, podvučeno je u referatu, treba razlikovati ustupioća portfelja od primaoca portfelja. Razmatrajući način na koji je do sada bio regulisan prenos portfelja osiguranja u Srbiji, dr Čolović je ukazao na podatke da su do sada u prenosu portfelja najviše učestvovali ugovor o obaveznom osiguranju od auto-odgovornosti (skoro 1/3 svih ugovora), dok su ugovori o prenosu životnih osiguranja učestvovali sa nešto preko 10 odsto. U svom kritičkom osvrtu na važeću regulativu Srbije o prenosu portfelja osiguranja, dr Čolović je konstatovao da je pozitivnopravni režim prenosa portfelja osiguranja regulisan Zakonom o osiguranju iz 2014. i Zakonom o stečaju i likvidaciji banaka i društava za osiguranje iz 2015. godine, ali da se u tom pravnom režimu već više od deset godina ništa nije izmenilo. Pošto je prikazao odredbe Zakona o osiguranju o prenosu portfelja osiguranja, podsetio je da je za prenos portfelja osiguranja neophodna saglasnost Narodne banke Srbije (dalje u tekstu prikaza: NBS), ali da nije potrebna saglasnost osiguranika, bez obzira na to da li se radi o prenosu portfelja životnog ili neživotnog osiguranja. Takođe, komentarisao je obavezu da se pismeno obaveštenje o prenosu portfelja upućuje na adresu ugovarača osiguranja te da se obaveštenje objavljuje u medijima, ali da se u Zakonu o osiguranju ne precizira način obaveštavanja ugovarača osiguranja u medijima. Prilikom prenosa portfelja zakonodavac je predvideo pravo osiguranika da raskine ugovor o osiguranju, ali je zakonodavcu prigovoreno da nije regulisao uslove za raskid ugovora od strane ugovarača osiguranja. Dr Čolović je naročito skrenuo pažnju na postojanje praznina u domaćem pravu. Kao primer, naveo je da se u Zakonu o osiguranju nigde ne pominje stečaj osiguravača ni uloga Agencije

za osiguranje depozita, ali se u Zakonu o stečaju i likvidaciji banaka i društava za osiguranje u slučaju stečaja osiguravača i prenosa portfelja taj zakon poziva na shodnu primenu odredaba Zakona o osiguranju. Razmatrane su mogućnosti i uslovi za osnivanje novog društva za osiguranje iz sredstava društva protiv koga je pokrenut stečajni postupak, a zatim su u tom pogledu prikazana rešenja iz nemačke i austrijske regulative o prenosu portfelja osiguranja. Pitanja prenosa portfelja osiguranja tretirana su i u svetlu Direktive „Solventnost II“. Istraživanjem u uporednom pravu karakteristika prenosa portfelja osiguranja, ukazano je da prenos portfelja zavisi od načina prethodnog poslovanja osiguravača, čiji se portfelj prenosi u celini ili delimično. Skrenuta je pažnja na situaciju u kojoj su predmet prenosa portfelja na drugog osiguravača bili ugovori o životnom osiguranju, uz konstataciju da se status tih ugovora nije promenio. Naveden je primer u uporednom pravu prema kome se prenos portfelja osiguranja tretira u zakonu kao nastupanje promenjenih okolnosti u odnosu na do tada zaključene ugovore o osiguranju. U zaključku referata dr Čolović je istakao da u pogledu prenosa portfelja osiguranja ima međusobno neusklađenih odredaba u dva napred navedena važeća zakona. Pored toga, naglašeno je da zakoni ne predviđaju saglasnost osiguranika pri prenosu portfelja osiguranja, što otvara pitanje uloge koju nadzorni organ ima nad delatnošću osiguranja u zaštiti interesa osiguranika, kad daje saglasnost za prenos portfelja s jednog na drugog osiguravača, kao i mera protiv date saglasnosti nadzornog organa za prenos portfelja. Posebno je u zaključcima ukazano na to da se u zakonodavstvu Srbije ne pravi razlika da li se prenosi portfelj životnog ili portfelj neživotnog osiguranja, niti su regulisane posledice.

1.4. Andrea Đurović podnela je referat pod naslovom „Značaj donošenja Direktive o distribuciji osiguranja“. Najpre je u referatu utvrđeno da je Direktivom o distribuciji osiguranja 2016/97 od 10. januara 2016. godine stavljena van snage Direktiva o posredovanju u osiguranju 2002/92 od 9. decembra 2002. godine. Zatim je ukazano na to da je Direktiva 2016/97 trebalo da počne da se primenjuje februara 2018. godine, ali nije – zato što je Evropska komisija u međuvremenu izmenila tekst te direktive, i to Direktivom 2018/411 od 14. marta 2018. godine, tako da je stvarni početak primene Direktive 2016/97 pomeran za 1. oktobar 2018. godine. Pošto je u referatu citirano šta čini predmet Direktive 2016/97, akcenat u izlaganju stavljen je na novine, od kojih je u prvi plan istaknuto – savetovanje potrošača osiguranja. Distributer je dužan da ispita ličnu situaciju osiguranika-potrošača u cilju da se upozna s njegovim zahtevima i potrebama, a zatim je dužan da u razumljivom obliku osiguraniku-potrošaču pruži informacije o usluzi osiguranja, naglašeno je u referatu. Direktiva 2016/97 predvidela je obavezu za EIOP-u, kao nadzorno telo sastavljeno od nacionalnih nadzornih organa za osiguranje i penzijske fondove EU, da pripremi odgovarajući standardizovani dokumenat (IPID), što je EIOP-a i izradila. U zaključku referata podvučeno je da je polje primene Direktive 2016/97 obuhvatilo sve kanale prodaje osiguranja, kao i da su uvedena stroža pravila poslovanja u tom smislu da svi distributeri moraju posedovati adekvatna znanja i veštine kako bi se izbegla mogućnost nastanka štete.

1.5. Presentacija referata **dr Nenada Grujića** na ovogodišnjem susretu pravnika na Zlatiboru odnosila se na temu „Pravo korisnika usluge osiguranja na jednostrani raskid ugovora o osiguranju zaključenog na daljinu“. U referatu je najpre definisan ugovor o osiguranju zaključen na daljinu, tako što je navedeno da je ugovor zaključen na daljinu ako je zaključen bez istovremenog fizičkog prisustva ugovornih strana. Zatim je usledilo sledeće preciziranje: ugovor o osiguranju na daljinu zaključen je ako su predugovorna i ugovorna faza zaključenja ovog ugovora ostvareni bez istovremenog fizičkog prisustva ugovarača osiguranja i osiguravača. Ako je jedna od te dve faze delimično ili u celosti ostvarena uz fizičko prisustvo ugovornih strana, smatra se da nema mesta zaključenom ugovoru o osiguranju na daljinu. Istaknuto je da se ugovor o osiguranju na daljinu može zaključiti pismenim putem na više načina: prvo, kad ugovorne strane potpišu polisu i putem pošte razmene potpise na polisi, drugo, kad se putem upotrebe kvalifikovanog elektronskog potpisa postigne da ugovor o osiguranju na daljinu poprimi formu elektronskog dokumenta, i treće, kad se putem najmanje dva elementa za potvrđivanje identiteta postigne autentifikacija tih elemenata, odnosno zaključenje ugovora o osiguranju na daljinu. U odnosu na ovaj treći način zaključenja ugovora o osiguranju na daljinu, referent je ukazao na to da je Zakon o zaštiti korisnika finansijskih usluga zahtevao ispunjenje dva uslova: (1) da vrednost ugovora zaključenog na daljinu ne bude manja od 600.000 RSD i (2) da je ugovarač osiguranja saglasan s ovakvim načinom zaključenja ugovora na daljinu. U referatu je precizirano da su navedena tri načina zaključenja ovog ugovora pismenim putem bila zasnovana, pored Zakona o zaštiti korisnika finansijskih usluga, i na Zakonu o obligacionim odnosima (dalje u tekstu: ZOO), koji zahteva pismenu formu zaključenja ugovora o osiguranju. Četvrti način zaključenja ugovora o osiguranju na daljinu predstavlja izuzetak od tri prethodno navedene pismene forme za njegovo zaključenje na daljinu. Reč je o izuzetku uopšte od pismene forme ugovora o osiguranju iz člana 903. ZOO, po kome se smatra da je zaključen ugovor o osiguranju samom uplatom premije osiguranja. Pravo korisnika usluge osiguranja na jednostran raskid ugovora o osiguranju na daljinu postoji ako je osiguravač povredio odredbe čl. 6-11. Zakona o zaštiti korisnika finansijskih usluga, čime je, podvučeno je u referatu, osiguravač doveo u zabludu ugovarača osiguranja u vezi s nekim pravom ili obavezom iz ugovora o osiguranju. U referatu je konstatovano da Zakon o zaštiti korisnika finansijskih usluga nije regulisao rok za podnošenje zahteva za jednostrani raskid ugovora na daljinu, pa je referent istakao kako rešenje treba tražiti u skladu s odredbama ZOO. U zaključku je navedeno da je jednostrani raskid ugovora na daljinu predviđen u Zakonu o zaštiti korisnika finansijskih usluga, kao vid zaštite korisnika finansijske usluge, ali da se to pravilo proteže i na usluge osiguranja. Kako raskid ugovora o osiguranju na daljinu otvara niz rizika za osiguravača, podvučeno je u referatu, smatra se da će porasti uloga zastupnika i posrednika osiguranja u predugovornoj i ugovornoj fazi zaključenja ugovora o osiguranju na daljinu.

1.6. Autor referata pod naslovom „Institut zastarelosti u osiguranju u Nacrtu građanskog zakonika“ jeste **Milica Goravica**. U referatu se nastojalo da se uporedo

prikažu odredbe o zastarelosti potraživanja u osiguranju prema odredbama ZOO i prema odredbama Nacrta građanskog zakonika (dalje u tekstu: NGZ). U vezi sa članom 380. stav 2. ZOO referentkinja je ukazala da je u teoriji postavljeno pitanje da li zastarelost počinje da teče od dana kada je osiguranik saznao za ostvarenje osiguranog slučaja ili od dana kada je saznao za obim i visinu štete, uključujući i ostale elemente za kompletiranje odštetnog zahteva? U odgovoru na postavljeno pitanje iz javne rasprave, referentkinja je zaključila kako je celishodnije da se početak roka zastarelosti veže za momenat kada je osiguranik saznao sve činjenice na osnovu kojih može da kompletira odštetni zahtev. U vezi sa članom 380. stav 3. ZOO, u referatu je istaknuto da po važećem stavu teorije zastarelost potraživanja osiguravača počinje da teče prvog dana posle dana kada je poverilac imao pravo da zahteva ispunjenje obaveze, a po stavu iz sudske prakse zastarelost potraživanja osiguravača teče od dana dospelosti polise. Pošto je konstatovano da su početak i dužina roka zastarelosti potraživanja osiguranika u NGZ regulisani na isti način kao i u ZOO, referentkinja je istakla da je NGZ predvideo promenu kod zastarelosti potraživanja osiguravača iz ugovora o osiguranju. Promena u NGZ obuhvatila je (u članu 1499) da rok zastarelosti potraživanja osiguravača počinje da teče od dana kada je osiguravač imao pravo da zahteva ispunjenje obaveze dužnika. U pogledu zastarelosti potraživanja kod osiguranja od odgovornosti, u referatu je najpre ukazano na član 377 stav 1. ZOO, koji predviđa sledeće: „Kad je šteta prouzrokovana krivičnim delom, a za krivično gonjenje je predviđen duži rok zastarelosti, zahtev za naknadu štete prema odgovornom licu zastareva kad istekne vreme određeno za zastarelost krivičnog gonjenja.“ Pravna teorija ukazala je da je u citiranom članu sporan izraz – odgovorno lice – jer obuhvata i učinioca krivičnog dela, odnosno štetnika i lice koje krivično odgovara za drugog. NGZ (član 582.) je osporeni izraz – odgovorno lice – zamenio izrazom *štetnik*, čime je usvojena primedba pravne teorije. Dalje, referat se osvrnuo na različite predloge iz javne rasprave u pogledu zastarelosti potraživanja kod osiguranja od odgovornosti u odnosu na *actio directa*. NGZ je zadržao rešenje iz člana 380 stav 5. ZOO, što je referentkinja pozdravila. Zatim je razmatran slučaj kada lice, koje ima svojstvo osiguranika u osiguranju od odgovornosti, isplati naknadu štete oštećenom. U tom slučaju osiguranik iz ugovora o osiguranju od odgovornosti ima pravo da mu osiguravač naknadi taj iznos u obimu predviđenom njihovim ugovorom, konstatovano je u referatu. U vezi s navedenim slučajem u referatu je navedeno da je nesporna dužina roka zastarelosti (po osnovu člana 380 st. 1 i 2. ZOO), ali su u smislu st. 4. člana 380. ZOO u javnoj raspravi postavljena pitanja od kada se računa početak roka zastarelosti. Prvo postavljeno pitanje je glasilo: da li se rok zastarelosti potraživanja osiguranika prema osiguravaču vezuje za momenat isplate naknade oštećenom samo kada do isplate naknade dođe u vansudskom postupku, i drugo, da li je u slučaju sudskog spora početak roka zastarelosti osiguranikovog potraživanja prema osiguravaču vezan za momenat kada je oštećeni podneo tužbu protiv osiguranika? U referatu se navodi da je NGZ (član 1500.) uredio da zastarelost zahteva osiguranika prema osiguravaču od odgovornosti počinje da teče od dana kada je osiguranik obešteti oštećeno lice, na osnovu presude ili (vansudskog) poravnjanja. U vezi s razmatranjem

instituta, zastarelost potraživanja osiguravača po osnovu subrogacije, u referatu je navedeno sledeće: odredbe o zastarelosti potraživanja osiguravača po osnovu subrogacije (član 1503 NGZ) i odredbe o zastarelosti regresnog potraživanja (član 1504 NGZ) istovetne su po sadržini. Tim povodom u referatu je konstatovano da je u NGZ načinjena očigledna tehnička greška. Prelazeći u referatu na sledeću temu – zastarelost regresnog potraživanja osiguravača – regres je definisan kao pravo osiguravača da se, posle isplate naknade štete oštećenom, obrati licu koje je prouzrokovalo osigurani slučaj ili njegovom osiguravaču, radi naknade onoga što je oštećenom plaćeno. U nastavku definicije, referentkinja je ocenila da do pitanja regresa dolazi ili zato što nadoknađena šteta nije obaveza osiguravača, saglasno njegovim opštim uslovima osiguranja o obaveznom osiguranju, ili zato što za pričinjenu štetu nije odgovoran osiguranik tog osiguravača. Razmatrajući zastarelost regresnog prava osiguravača prema svom osiguraniku, u referatu se pošlo od utvrđenja da je osiguranik odgovoran za prouzrokovanje štete i da je osnov ovog potraživanja u ugovoru, te da se radi o gubitku prava osiguranika iz ugovora o osiguranju. Stoga, rezonovala je referentkinja, ovo potraživanje osiguravača prema osiguraniku zastareva u roku od tri godine od dana kada je osiguravač isplatio naknadu štete trećem oštećenom licu, jer osiguravač putem regresa vrši povraćaj oštećenom licu onoga što je isplaćeno. I tema zastarelosti regresnog prava jednog osiguravača prema drugom osiguravaču razmatrana je u referatu. U zaključku referata dominira stav da je NGZ na bolji način od ZOO regulisao brojna pitanja zastarelosti potraživanja u osiguranju.

1.7. Mirjana Glintić izložila je na ovom susretu Udruženja pravnika u privredi Srbije referat pod naslovom „Osiguranje poverenja kao instrument zaštite imovine privrednih društava“. Osnovna ideja za uvođenje osiguranja poverenja potekla je iz potrebe da se privredno društvo zaštititi od unutrašnjeg kriminaliteta članova uprave i zaposlenih, podvučeno je u referatu. Otuda je osiguranje poverenja ponudilo privrednom društvu zaštitu od namerno preduzetih finansijskih posledica od strane članova uprave i zaposlenih lica. Prema literaturi, koja je bila dostupna referentkinji, osiguranje poverenja primenjuje se najviše u SAD, a u manjoj meri u Nemačkoj. S protekom vremena menjao se krug potencijalnih štetnika kod osiguranja od poverenja, ocenjeno je u referatu, s tim što je u početku zaposleni bio jedini potencijalni štetnik, ali se postepeno širio krug potencijalnih štetnika, pa je tako danas u njemu sve veći broj „lica od poverenja“ i drugih saradnika privrednog društva. Štetne radnje pokrivene tim osiguranjem obuhvataju otkrivanje poslovne tajne, zloupotrebe podataka pohranjenih u kompjutere društva, manipulacije poverljivim informacijama, korupcije, prevare, krađe i dr. Ove i druge štetne radnje bivaju pokrivene osiguranjem poverenja ako su preduzete – s namerom. Takođe, pokriće ovog osiguranja podrazumeva kako štetna radnja treba da bude pokrivena pravnosnažnom sudskom odlukom ili overenom izjavom štetnika (pokajnika) kod javnog beležnika. Na temu osiguranja od poverenja referentkinja je zapazila da je u nemačkoj sudskoj praksi glavno pitanje bilo da li je pričinjena neposredna ili posredna šteta odnosnom privrednom društvu. Dosta prostora u referatu pripalo je utvrđivanju sličnosti i razlika između osiguranja od poverenja i osiguranja od

odgovornosti direktora i drugih članova uprave društva. Među važna mesta u referatu spada konstatacija da osiguranje od poverenja ne spada u osiguranja od odgovornosti. Najzad, završno razmatranje obuhvatilo je konstatacije, prvo, da se veliko polje privrednog kriminala može bar delimično suziti putem osiguranja od poverenja, i drugo, da je u tome velika uloga i odgovornost osiguravača prilikom uvođenja osiguranja od poverenja u osiguravajuću praksu.

1.8. Na susretu pravnika u privredi maja 2019. godine **Filip Živanović** izložio je referat pod naslovom „Problematika utvrđivanja političkih rizika u okviru osiguranja direktnih stranih investicija“. Politički rizik definisan je u referatu kao diskontinuitet u poslovnom okruženju, koji je teško predvideti, a koji je rezultat političke promene. Objasnjavajući bliže elemenat definicije – političke promene – navedeno je, s pozivanjem na odgovarajuću literaturu, da su političke promene u stvari promene poslovnog okruženja koje potencijalno mogu uticati na profit ili druge ciljeve konkretnog poslovnog poduhvata. Politički rizik u praksi referent je izrazio kao skup odluka ili događaja koji imaju politički ili administrativni karakter na regionalnom, državnom ili međunarodnom planu i koji mogu izazvati privredne gubitke kod subjekta pogođenog takvom odlukom ili događajem. Naročito je važno, podvukao je referent, da se utvrdi izazivač političkog rizika, odnosno štetni događaj, osigurani slučaj i u tome ko je štetnik. Najveći deo referata tretirao je praktične probleme utvrđivanja osiguranog slučaja – političkog rizika kod direktnih stranih investicija (u Indiji, Rusiji i dr.). Težište izlaganja bilo je na utvrđivanju političkih rizika putem predmeta iz prakse Prekomorske korporacije za privatne investicije (OPIC), Međunarodne agencije za garancije investicija (MIGA) i Američke arbitražne asocijacije. U završnim razmatranjima referent se založio za pronalaženje što jasnijih kriterijuma za utvrđivanje ostvarenja osiguranih slučajeva – političkih rizika u okviru osiguranja direktnih stranih investicija.

1.9. Na osnovnu temu ovogodišnjeg susreta **mr Slobodan Ilijić** izložio je referat „Srpsko pravo osiguranja o statusu društva za posredovanje u osiguranju“. Referat je zasnovan na sledećim činjenicama: prvo, u važećem srpskom pravu osiguranja predviđeno je samo postojanje društva za posredovanje u osiguranju, odnosno nije predviđeno postojanje fizičkog lica kao samostalnog posrednika u osiguranju i konkurenta društvu za posredovanje u osiguranju. Drugo, poslove posredovanja u osiguranju može da vrši, kao isključivu delatnost, društvo za posredovanje u osiguranju sa sedištem u Republici Srbiji, koje je u privrednom registru upisano na osnovu dozvole NBS. Treće, važeće srpsko pravo osiguranja predvidelo je ovlašćenog posrednika u osiguranju, fizičko lice, koje na osnovu zaposlenja ili rada van radnog odnosa obavlja poslove posredovanja u društvu za posredovanje u osiguranju. Četvrto, NBS izdaje ovlašćenje za obavljanje poslova posredovanja u osiguranju fizičkom licu, koje ispunjava u zakonu propisane uslove, kao i da se navedeno ovlašćenje može izdati i licu koje je zvanje ovlašćenog posrednika steklo u inostranstvu, pod uslovima i na način koje NBS propiše. U okviru opšteg pogleda na posredovanje u osiguranju, referent je ukratko prikazao elemente obligacionopravne prirode iz ugovora o posredovanju u osiguranju u razvijenim privredama osiguranja, kao i kratak osvrt na razvoj regulative

o posrednicima u osiguranju u bivšim republikama SFRJ. Ključna teza u tom osvrtu bila je konstatacija da je u SFRJ posredovanje u osiguranju bila usluga za koju se smatralo da nije bila u skladu s vrednostima socijalističkog društva. Otuda je prodaja osiguranja u SFRJ obavljana u praksi samo putem zastupnika osiguranja. U okviru razmatranja nekih karakteristika regulative u vezi s društvima za posredovanje u osiguranju, konstatovano je da su glavni subjekti u delatnosti osiguranja društvo za osiguranje i društvo za reosiguranje, a svi ostali, uključujući i društvo za posredovanje u osiguranju i društvo za zastupanje u osiguranju, spadaju u osiguravajuću delatnost, ali nemaju onu ulogu i značaj koju imaju prve dve vrste društava. U referatu je sumarno prikazan razvoj regulative EU o posrednicima i posredovanju u osiguranju, uz skretanje pažnje da zakonodavstvu Srbije predstoji veliki posao usklađivanja s navedenom regulativom EU o posrednicima i posredovanju u osiguranju. Težište izlaganja u referatu bilo je na sagledavanju uporednopravne i važeće srpske regulative o statusu društva za posredovanje u osiguranju. U zaključku referata istaknuto je najpre da je društvo za posredovanje u osiguranju nezamenljiva karika na nacionalnom tržištu osiguranja i nezaobilazna veza između osiguranika i osiguravača u delatnosti osiguranja. Referent se založio da se statusne odredbe važećeg zakona iz materije osiguranja o društvima za posredovanje u osiguranju i društvima za posredovanje u reosiguranju što pre usklade s pravom osiguranja EU i da se u skladu s tim zakonski reguliše ugovor o posredovanju u osiguranju i ugovor o posredovanju u reosiguranju.

1.10. „Medijacija u oblasti osiguranja u svetlu Zakona o posredovanju u rešavanju sporova“ naslov je referata **Jasne Bujuklić Mitrović**. Referentkinja je ukratko osvetlila pravne izvore u kojima je bila regulisana medijacija u Republici Srbiji (od 2004. do 2015.). Odgovarajući prostor u referatu poklonjen je sagledavanju posredovanja kao alternativnog načina rešavanja sporova (skraćeno: SRS) u oblasti osiguranja. Naročitu pažnju referentkinja je poklonila izlaganju novina u Zakonu o posredovanju u rešavanju sporova, a zatim je u analizu primene pomenutog zakona uključeno objašnjenje instrumenata novog zakona: Uputstva za unapređenje medijacije u Republici Srbiji, Info-službe za podršku ARS i odgovarajućih odredaba Sudskog poslovnika. U posebnom odeljku razmatrana je uloga NBS na polju medijacije u okviru Zakona o osiguranju (2014). Posle iznošenja glavnih tačaka Odluke o načinu zaštite prava i interesa korisnika usluga osiguranja, koju je donela NBS, izloženi su prigovori rešenjima u toj odluci. Prigovori su, prvo, to da su propisani dugi rokovi prema korisniku osiguranja (tri meseca za odgovor osiguravača prema NBS, a kod složenijih predmeta još tri, tj. ukupno šest meseci); drugo, da se postupak posredovanja poverava samo i isključivo zaposlenim u NBS; treće, da bi pod okriljem NBS trebalo omogućiti da i treća lica, eksperti s iskustvom u medijaciji, mogu sprovoditi posredovanje, što bi, doduše, otvorilo pitanje nagrade za rad i naknade troškova sprovođenja medijacije; četvrto, da bi bilo celishodno da se instrumenti Zakona o posredovanju u rešavanju sporova na odgovarajući način ugrade i u postupak medijacije u osiguranju. U zaključku referentkinja je istakla da je Zakon o posredovanju u rešavanju sporova uveo pooštrene uslove za izdavanje i obnavljanje dozvole za medijatora, da je omogućeno uvođenje akreditacije za

osnovne i specijalizovane obuke, da je formirana jedinstvena baza podataka u vezi sa izdavanjem i oduzimanjem dozvola za medijatore, da su predviđene tarife o nagradama i naknadama posrednicima, kao i da je postignutom sporazumu u postupku posredovanja priznato svojstvo izvršne isprave.

1.11. Iva Tošić podnela je referat na temu „Određeni aspekti korporativnog upravljanja u osiguravajućim društvima“. Referentkinja je ukazala da je svaka kompanija skup nosilaca različitih interesa koji nekad mogu da budu međusobno suprotstavljeni, a cilj korporativnog upravljanja jeste da se svi ti interesi zaštite, da se kompanija prevashodno vodi sopstvenim interesima i tim putem omogući uspešno poslovanje. Precizirano je da korporativno upravljanje predstavlja skup mehanizama koji se uspostavljaju radi nadgledanja načina na koji se upravlja kompanijom, zatim koji omogućavaju adekvatnu zaštitu interesa akcionara, ali i ostalih interesa. Potom su izložene definicije korporativnog upravljanja kako ih vide Principi korporativnog upravljanja OECD iz 2015, Međunarodna finansijska korporacija (IFC) i Visoka grupa eksperata EU iz 2002, posle čega je referentkinja istakla da iz tih definicija proizlaze načela poštovanja transparentnosti, odgovornosti i poštenja u korporativnom upravljanju. Posebno su analizirani kolaps AIG-a, vodećeg američkog osiguravača, Osnovni principi za delatnost osiguranja, standardi, vodič i metodologija za procenu Međunarodne asocijacije supervizora osiguranja (IAIS), ključni elementi iz Direktive 2009/138/EZ (Solventnost II), i najzad različiti sistemi upravljanja kompanijama u svetu. Pošto je u referatu konstatovano da Zakon o osiguranju iz 2014. ne dozvoljava osiguravačima i reosiguravačima da izvrše izbor između jednodomnog i dvodomnog sistema upravljanja, uprkos činjenici da važeći Zakon o privrednim društvima predviđa mogućnost tog izbora, referentkinja je u zaključku navela da je Zakon o osiguranju iz 2014. unapredio sistem korporativnog upravljanja u delatnosti osiguranja.

2. Referati koji su obradili teme blisko povezane s pravom osiguranja

2.1. Odnos između vanugovorne odgovornosti i osiguranja spada u važne neobrađene teme u srpskom pravu, ali i vrlo bliske pravu osiguranja. Pod naslovom „Vanugovorna odgovornost stečajnog upravnika“ temu je u referatu obradila **prof. dr Marija Karanikić Mirić**. Iako je u prvom planu bila odgovornost stečajnog upravnika u pozitivnom srpskom pravu, referentkinja je, između ostalog, veliku pažnju poklonila odnosu između vanugovorne odgovornosti stečajnog upravnika i obaveznog osiguranja od profesionalne odgovornosti tog upravnika. Dobijeni rezultati do kojih se došlo kroz prethodnu analizu, referentu su poslužili za dalje utvrđivanje paralela u istraživanju odnosa između vanugovorne odgovornosti javnog beležnika, odnosno javnog izvršitelja i obaveznog osiguranja od profesionalne odgovornosti javnog beležnika, odnosno javnog izvršitelja – a sve to u pozitivnom srpskom pravu. Zatim se referentkinja osvrnula i na odnos vanugovorne odgovornosti stečajnog upravnika i odgovornosti drugih stručnjaka, koje je angažovao ili mogao da angažuje stečajni upravnik (revizora, veštaka, procenitelja i dr.). Na taj način referat je osvetlio niz oblika obaveznog osiguranja od profesionalne odgovornosti (pravosudnih i drugih profesija) u pozitivnom srpskom pravu.

2.2. Važeći zakon o stečaju pretrpeo je promene velikog broja odredaba u decembru 2018. godine. Tu temu u prvi plan stavio je referat **prof. dr Vuka Radovića** sa naslovom „Pravna analiza poslednjih izmena Zakona o stečaju, korak napred, dva koraka unazad“. Kao što je poznato, u osnovnom tekstu tog zakona predviđeni su osnovno i dopunsko obavezno osiguranje od profesionalne odgovornosti stečajnog upravnika, s tim što odredbe o tim oblicima osiguranja nisu neposredno dirane promenama ovog zakona iz decembra 2018. godine, ali nesumnjiv je posredan uticaj tih zakonskih promena na oba ova oblika osiguranja. U tom smislu ovaj referat interesantan je za zaposlene u delatnosti osiguranja.

2.3. „Smisao i domen primene regulative opštih uslova poslovanja“ bila je tema referata **prof. dr Mirjane Radović**. Opšti uslovi osiguranja su u isto vreme opšti uslovi poslovanja osiguravača i reosiguravača, pa u toj povezanosti leži interes delatnosti osiguranja za obradom ove teme.

2.4. Na ovogodišnjem susretu pravnika živu diskusiju među učesnicima pokrenuo je referat **doc. dr Svetislava Jankovića** pod naslovom „Pravni režim ugovora o drumskom prevozu putnika zaključenog putem internet platforme“. Diskusiju su pokrenula pitanja statusa i osiguranja kod ugovora o osiguranju na daljinu (Uber-a i CarGo-a), kao i aktuelno pitanje veze između delatnosti Uber-a i CarGo-a u Srbiji i obaveznog osiguranja putnika od posledica nezgode u javnom saobraćaju.

3. Napred prikazani referati s ovogodišnjeg susreta pravnika u privredi potvrdili su tezu, prisutnu već više godina u stručnoj javnosti, da su susreti u organizaciji Udruženje pravnika u privredi Srbije vodeće mesto na kome se razmatraju aktuelna pravna pitanja u oblasti privrede, uključujući i pravo osiguranja.